

INFLYATSIYANING INVESTITSIYALARGA TA'SIRI VA TIJORAT BANKLARINING INFLYATSIYAGA QARSHI CHORALARI

Umida Voyitovna Juraeva

International School Of Finance And Technology

Annotatsiya

Ushbu maqola inflyatsiyaning iqtisodiy mohiyati va turlarini, uning investitsiyalarga ta'sirini va tijorat banklarining inflyatsiyaga qarshi choralari tahliliga bag'ishlangan. Maqolada inflyatsiyaning iqtisodiyotga ta'siri, talab va taklif inflyatsiyasining sabablari, tijorat banklarining inflyatsiyaga qarshi kurashish strategiyalari va O'zbekiston misolidagi choralari yoritiladi. Maqolaning asosiy maqsadi inflyatsiyaning turli omillari va ularning iqtisodiyotga ta'sirini tahlil qilish hamda tijorat banklarining bu ta'sirlarni kamaytirishga qaratilgan choralari haqida ma'lumot berishdir.

Kirish

Inflyatsiya iqtisodiy o'zgarishlar jarayonida muhim ahamiyatga ega bo'lib, narxlar darajasining umumiy oshishi va pulning xarid kuchining pasayishini ifodalaydi. Bu hodisa har bir mamlakatda turli darajada ta'sir ko'rsatadi va iqtisodiy rivojlanish jarayonida sezilarli o'zgarishlarga olib keladi. Inflyatsiya turli sabablarga ko'ra yuzaga keladi, jumladan, talab va taklif o'rtasidagi muvozanatsizlik, ishlab chiqarish xarajatlarining oshishi yoki pul-kredit siyosatidagi o'zgarishlar. Bu omillar iqtisodiyotning turli sektorlariga ta'sir ko'rsatadi va narxlar darajasining oshishiga olib keladi. Tijorat banklari inflyatsiyaga qarshi turli strategiyalarni ishlab chiqib, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga harakat qiladilar. Banklar inflyatsiyaga qarshi chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali o'z investitsiya portfellarini himoya qilishga va barqaror daromad olishga intiladilar. Bunday strategiyalar orasida diversifikatsiya, himoyalangan investitsiyalar, va o'zaro bog'langan aktivlarga sarmoya kiritish kabilar mavjud.

Diversifikatsiya orqali banklar investitsiyalarni turli sohalarga va aktivlarga taqsimlab, risklarni kamaytiradi. Himoyalangan investitsiyalar, masalan, oltin yoki qimmatbaho metallar kabi aktivlarga sarmoya kiritish orqali inflyatsiya ta'siridan himoyalanaadi. O'zaro bog'langan aktivlar strategiyasi esa inflyatsiya darajasining oshishi hisobiga foyda ko'rishi mumkin bo'lgan aktivlarga sarmoya kiritishni nazarda tutadi. Ushbu maqolada inflyatsiyaning iqtisodiy mohiyati, turlari, investitsiyalarga ta'siri va tijorat banklarining strategiyalari keng tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekiston misolida tijorat banklarining inflyatsiyaga qarshi choralari ko'rib

chiqamiz. O'zbekistonda tijorat banklari milliy valyutaning barqarorligini ta'minlash, kredit tarqatishda ehtiyotkorlik va amaliy tadqiqotlar orqali inflyatsiyaga qarshi samarali choralarni qo'llamoqda. Bu chora-tadbirlar iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga va banklarning moliyaviy holatini mustahkamlashga yordam beradi.

Asosiy qismlar

1. Inflyatsiyaning iqtisodiy mohiyati va turlari. Inflyatsiya - bu pulning xarid kuchining pasayishi orqali narxlarning oshishi jarayonidir. U ko'pincha talab va taklif o'rtasidagi muvozanatsizlikdan kelib chiqadi. Inflyatsiya ikki xil turga bo'linadi:

Talab inflyatsiyasi — narxlar talabning oshishi natijasida ko'tariladi. Bu iqtisodiy fenomen asosan iste'molchilar yoki bizneslar tomonidan talabning sezilarli darajada ortishini anglatadi. Aholi daromadlarining ortishi iste'molchilar tomonidan ko'proq xaridlarni amalga oshirishga olib keladi, bu esa talabning oshishiga sabab bo'ladi. O'zbekistonda ishbilarmonlik muhitining yaxshilanishi va investitsiya faoliyatining faollashuvi bizneslar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Turli sohalar o'rtasida talabning oshishi bir sektorning boshqa sektorga ta'sirini ko'rsatadi. Markaziy bankning pul-kredit siyosati ham talab inflyatsiyasiga ta'sir ko'rsatadi. Tashqi omillar: O'zbekistonda global iqtisodiy sharoit ham talab inflyatsiyasiga ta'sir ko'rsatadi. Ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar: O'zbekistonning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishi, aholining xarid qobiliyatining oshishi va sarf-xarajatlarini ko'paytirish iste'mol talabini oshirib, inflyatsiyaga sabab bo'ladi.

- **Taklif inflyatsiyasi** — ishlab chiqarish xarajatlari oshganda yoki resurslar kamayganda yuzaga keladi. Bu turdagi inflyatsiya ishlab chiqaruvchi kompaniyalar tovar va xizmatlarini ishlab chiqarish davomida yuzaga keladigan xarajatlarning oshishi natijasida yuzaga keladi. Inflyatsiya darajasi ko'plab omillarga bog'liq, jumladan, iqtisodiy o'sish sur'atlariga, qo'shimcha xarajatlarning o'sishiga, resurslar yetishmovchiligiga va boshqa iqtisodiy sharoitlarga. Qo'shimcha xarajatlar ko'payishi, masalan, energiya narxlarining ko'tarilishi yoki mehnat bozoridagi raqobatning oshishi, ishlab chiqaruvchilardan narxlarni oshirishni talab qiladi. Bundan tashqari, agar resurslar, masalan, xom ashyolar yoki malakali ishchilarning yetishmovchiligi bo'lsa, ishlab chiqarish jarayonlari qiyinlashadi va narxlar o'sishiga olib keladi.

2. Inflyatsiyaning investitsiyalarga ta'siri. Inflyatsiya turli xil investitsiya qarorlariga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu ta'sirlar ikki xil bo'lishi mumkin: ijobiy va salbiy. Ijobiy ta'sir ko'rsatadigan holatlar davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan investitsiyalar bilan bog'liq. Masalan, infratuzilma loyihalari davlat tomonidan moliyalashtirilsa, inflyatsiya ushbu investitsiyalarga stimulyator sifatida xizmat qilishi mumkin. Biroq, inflyatsiya ko'pincha salbiy ta'sir ko'rsatadi. Narxlarning oshishi investitsiyalar qimmatlashishiga olib keladi, bu esa o'z

navbatida investorlar uchun qo'shimcha xarajatlarni anglatadi. Mablag'larni tejashda noqulayliklar yuzaga keladi va bu jarayonda investitsiya muhitining noaniqligi ortadi. Inflyatsiya sharoitida investitsiyalarning real qiymati kamayadi. Natijada, investorlar uchun risklar oshadi va ular o'z sarmoyalarini boshqa, kamroq xavfli aktivlarga yo'naltirishga harakat qiladilar.

3. Tijorat banklarining investitsiyalardagi roli. Tijorat banklari iqtisodiyotda muhim rol o'ynab, investitsiyalarning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ular iqtisodiy resurslarni samarali taqsimlash orqali investitsiyalarni rag'batlantiradi va qo'llab-quvvatlaydi. Banklar aholi va korxonalaridan depozitlar yig'ib, bu mablag'larni turli loyihalarga yo'naltiradi. Banklar kredit berish orqali tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi va yangi ish o'rinlari yaratishga ko'maklashadi. Bundan tashqari, tijorat banklari investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda katta ahamiyatga ega. Ular loyihalarni tahlil qilib, risklarni baholaydi va potensial foydalarni aniqlaydi. Banklar xalqaro investitsiyalarni jalb qilishda ham muhim rol o'ynaydi.

4. Inflyatsiyaga qarshi choralar. Tijorat banklari inflyatsiyaga qarshi samarali choralar ko'rish orqali o'z investitsiya faoliyatlarini himoya qilishlari mumkin. Ushbu choralar bir nechta muhim strategiyalarni o'z ichiga oladi. Diversifikatsiya strategiyasi inflyatsiyaga qarshi kurashda katta ahamiyatga ega. Himoyalangan investitsiyalarni amalga oshirish inflyatsiyaga nisbatan himoya taqdim etuvchi aktivlarga, masalan, oltin yoki qimmatbaho metallar kabi investitsiyalarni nazarda tutadi. O'zaro bog'langan aktivlarga sarmoya kiritish inflyatsiya darajasining oshishi hisobiga foyda ko'rishi mumkin bo'lgan aktivlarni o'z ichiga oladi. Tijorat banklari ushbu strategiyalarni qo'llash orqali inflyatsiyaga qarshi samarali choralar ko'rishlari mumkin.

5. Jahonda inflyatsiya va tijorat banklarining javobi. Dunyo miqyosida inflyatsiya ko'plab davlatlarning iqtisodiyotiga sezilarli darajada ta'sir qiladi va har bir mamlakatda tijorat banklari milliy iqtisodiy qoidalar va sharoitlariga muvofiq munosabat bildiradi. Misol sifatida, AQShda Federal Rezerv banki foiz stavkalarini o'zgartirish orqali inflyatsiyani nazorat qilish uchun faoliyat yuritadi. Federal Rezerv banki foiz stavkalarini oshirib, kredit olishni qiyinlashtiradi va iste'mol hamda investitsiya darajasini pasaytiradi. Shu tarzda, tijorat banklari ham o'z faoliyatlarini moslashtiradilar. Foiz stavkalari oshirilganda, tijorat banklari o'z kredit siyosatlarini qayta ko'rib chiqadilar. Boshqa davlatlarda ham tijorat banklari inflyatsiyaga qarshi choralar ko'rishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, Evropa Markaziy banki ham foiz stavkalarini boshqarish orqali inflyatsiyani nazorat qiladi. Shuningdek, rivojlanayotgan mamlakatlarda ham tijorat banklari inflyatsiya sharoitida o'z faoliyatlarini moslashtirishadi. Umuman olganda, jahonda inflyatsiya va tijorat banklarining javobi o'zaro bog'liqdir.

6. O'zbekiston misolida tijorat banklarining strategiyalari. O'zbekistonda tijorat banklari inflyatsiyaga qarshi kurashish maqsadida ko'plab chora-tadbirlarni qo'llamoqda. Bular orasida milliy valyutaning barqarorligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Markaziy bank orqali pul massasini nazorat qilish tijorat banklarining inflyatsiyani boshqarish strategiyalarining asosiy qismi hisoblanadi. Kredit tarqatishda ehtiyotkorlik strategiyasi ham tijorat banklari uchun muhimdir. Banklar riskli investitsiyalarni cheklash va barqaror sohalarga e'tiborni oshirish orqali inflyatsiya sharoitida o'z portfellarini himoya qilishga harakat qiladilar. Amaliy tadqiqotlar va analitik tadqiqotlar tijorat banklarining inflyatsiyaga qarshi kurashish strategiyalarining ajralmas qismidir. Banklar rivojlanayotgan bozorlar haqida doimiy monitoring va tahlil olib borish orqali eng maqbul investitsiya strategiyalarini ishlab chiqadilar. Shunday qilib, O'zbekistonda tijorat banklari inflyatsiyaga qarshi kurashish uchun bir nechta muhim strategiyalarni qo'llamoqda. Milliy valyutaning barqarorligini ta'minlash, kredit tarqatishda ehtiyotkorlik va amaliy tadqiqotlar va analitik tadqiqotlar orqali banklar o'z investitsiya faoliyatlarini himoya qilishga va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga harakat qilmoqdalar.

Xulosa

Inflyatsiya iqtisodiy o'zgarishlarning ajralmas qismi bo'lib, narxlar darajasining oshishi va pulning xarid kuchining pasayishi bilan xarakterlanadi. Talab inflyatsiyasi va taklif inflyatsiyasi uning asosiy turlari bo'lib, har biri turli sabablarga ko'ra yuzaga keladi va iqtisodiyotga turlicha ta'sir ko'rsatadi. Talab inflyatsiyasi ko'pincha iste'molchilar va bizneslar tomonidan talabning oshishi natijasida yuzaga keladi, taklif inflyatsiyasi esa ishlab chiqarish xarajatlarining oshishi yoki resurslar kamolayotganda yuzaga keladi. Tijorat banklari inflyatsiyaga qarshi kurashish uchun turli strategiyalarni qo'llaydi. Diversifikatsiya, himoyalangan investitsiyalar va o'zaro bog'langan aktivlar kabi strategiyalar banklarning inflyatsiyaga chidamli bo'lishiga yordam beradi. O'zbekistonda tijorat banklari milliy valyutaning barqarorligini ta'minlash, kredit tarqatishda ehtiyotkorlik va amaliy tadqiqotlar orqali inflyatsiyaga qarshi chora-tadbirlarni qo'llamoqda. Ushbu choralar inflyatsiyaning salbiy ta'sirini kamaytirishga va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. International Monetary Fund. (2021). World Economic Outlook. Washington, D.C.: IMF.
2. Federal Reserve Bank. (2022). Monetary Policy Report. Washington, D.C.: Federal Reserve.
3. European Central Bank. (2021). Economic Bulletin. Frankfurt: ECB.
4. Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2010). Economics. McGraw-Hill.
5. Blanchard, O., & Johnson, D. R. (2013). Macroeconomics. Pearson.

6. Mankiw, N. G. (2014). Principles of Economics. Cengage.
7. Mishkin, F. S. (2016). The Economics of Money, Banking, and Financial Markets. Pearson.
8. Dromel, B. (2011). Inflation and Interest Rates. Journal of Economic Perspectives, 25(4), 45-58.
9. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki. (2022). Milliy iqtisodiyot va inflatsiyaga qarshi choralar. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki.